

Celem projektu jest zbadanie tekstu znanego jako *Idea Apocalyptica seu Apocalypsis Orichovii*, a także przygotowanie jego edycji krytycznej i przekładu. Tekst ten pochodzi z końca XVI wieku. Powstał na dworze króla Zygmunta Augusta, prawdopodobnie ok. 1564 roku. Przedstawia on eschatologię Rzeczypospolitej, pisaną z pozycji kontrreformacyjnych. Pisząc w konwencji apokaliptycznej, autor podkreśla konieczność wzmocnienia władzy królewskiej na rzecz Senatu oraz egzekucji praw i dóbr. Tekst cieszył się wielką popularnością wśród szlachty aż do zmięczenia Rzeczypospolitej Obojga Narodów, od XIX wieku popadał natomiast w zapomnienie. Powszechnie przypisywano go Stanisławowi Orzechowskiemu. Dopiero XX-wieczne badania jednoznacznie ustaliły autorstwo Jana Dymitra Solikowskiego (1539-1603), później pełniącego urząd arcybiskupa lwowskiego w latach 1583-1603.

W badaniach nad *Idea Apocalyptica* przyjmuję następującą hipotezę badawczą: w II połowie XVI wieku rozpoczęły się w polskim dyskursie filozoficzno-politycznym procesy sekularyzacyjne, które doprowadziły do zmiany postrzegania zagadnień legitymizacji władzy oraz stosunków między władzą świecką a władzą kościelną. Nie chodzi jednak o sekularyzację społeczeństwa czy kultury, ale o sekularyzację samego dyskursu filozoficzno-politycznego. W badaniach będę odwoływał się do tradycji teologii politycznej, której twórca, Carl Schmitt, twierdził, że „wszystkie istotne pojęcia z zakresu nowożytnej nauki o państwie to zsekularyzowane pojęcia teologiczne”. Z teorii teologii politycznej korzystali wybitni historycy literatury, metaforyki i symboliki politycznej, których dokonania stanowią inspirację dla moich badań. *Idea Apocalyptica* stanowi znakomite świadectwo procesu opisanego przez Schmitta, ponieważ Solikowski nieustannie wykorzystuje pojęcia teologiczne do opisu rzeczywistości politycznej. Polityka nie zostaje jednak przez niego w żaden sposób ugruntowana teologicznie. Takie podejście byłoby nie do przyjęcia dla jego bezpośrednich poprzedników, np. Stanisława Orzechowskiego, który wpisywał zagadnienia polityczne w zagadnienia teologiczne, wywodząc władzę królewską bezpośrednio od władzy kościelnej. W *Idea Apocalyptica* tak władza świecka, jak kościelna, stanowią sługi Rzeczypospolitej, a władza prawowita to ta, która dobrze służy Rzeczypospolitej. Treści uniwersalnej chrześcijańskiej historii zbawienia zostają zasymilowane do lokalnej problematyki polskiej – użyte do opisu historii ruchu egzekucyjnego – i tracą swoje źródłowe chrześcijańskie odniesienie. Trend, widoczny u Solikowskiego, wzmacnia się w kolejnym stuleciu. Zarówno wyniesienie godności Rzeczypospolitej w kulturze politycznej, jak i spadek świadomości teologicznej i prowincjonalizacja kultury religijnej w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej są fenomenami dobrze opisanymi. Nie doczekały się one jednak badań z perspektywy teologii politycznej i teorii sekularyzacji.

Również *Idea Apocalyptica* Jana Dymitra Solikowskiego nie stanowi obecnie przedmiotu intensywnych badań – w XX wieku powstały na jej temat zaledwie dwie publikacje. Ostatnie wydanie tekstu miało miejsce w 1882 roku – był to przekład Zygmunta Aleksandra Nałęcz-Włyńskiego, pochodzący z 1767 roku. Poprzez swój projekt zamierzam więc uzupełnić dwie luki: opracować, wydać krytycznie i przetłumaczyć tekst *Idea Apocalyptica*, a także zbadać go z perspektywy teologii politycznej i teorii sekularyzacji, co daje nadzieję na możliwość otworzenia nowego paradygmatu badań nad polską kulturą polityczną wczesnej nowożytności.

Wydanie tekstu będzie wymagało pracy filologicznej nad zachowanymi rękopisami. Ostatnie publikacje na ten temat, pochodzące z 1933 roku, wymieniają 3 rękopisy. Po ustaleniu stanu zachowania rękopisów odbędę kwerendy biblioteczne. Następnie, korzystając z narzędzi takich jak paleografia (nauka o rozwoju pisma), brachygrafia (nauka o skrótach stosowanych w rękopisach), kodykologia (nauka o księgach pisanych ręcznie) czy krytyka tekstu, odczytam rękopisy i ustalę pierwotny tekst *Idea Apocalyptica*. Będę też posiłkował się licznymi wydaniem drukowanymi. Sporządzę przekład *Idea Apocalyptica* na współczesną polszczyznę i wydam edycję krytyczną z przekładem i komentarzem, która będzie służyć jako ważne źródło dla badaczy historii idei, historii filozofii i historii literatury.

Jednocześnie zamierzam upowszechniać wyniki badań publikując w Polsce i zagranicą, aby poddać moją wyjściową hipotezę dotyczącą sekularyzacji pod osąd społeczności badaczy. Perspektywa teologiczno-polityczna, choć częsta w badaniach nad wczesnonowożytną filozofią polityczną krajów Europy Zachodniej, jest rzadko stosowana w badaniach nad kulturą intelektualną wczesnonowożytnej Polski. Poprzez swoje badania pragnę nawiązać do występujących w skali globalnej trendów, umożliwić otwarcie nowego paradygmatu badań nad kulturą szlachecką, a także zwiększyć potencjał do prowadzenia badań porównawczych między kulturą intelektualną Rzeczypospolitej a współczesnymi jej kulturami Europy Zachodniej.